

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՃՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 30րդ տարեշրջանի (1914 օգոստոս-1915 յուլիս) բաժնորդագրին է 20 ֆրանկ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանկ, ԿԱՆԽԻԿ: Ամսական բաժնորդագրին է 2 ֆրանկ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանկ. Նամակ կամ դրամ զրկել M. PORTOUKALIAN

Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

Լ ՏԱՐԻ

Թիւ 37

1915 ԱՊՐԻԼ 14 ԴԷ

(2.8. 1915 Ապրիլ 1)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համառոտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները:

Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միլակ գիրը 1 ամիսով կարժէ. 1 գլխագիրը 2 ամիսով:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

ԿՈՎԿԱՍՍԻ

ՀԱՅ ԿԱՄԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՆՊԱՍՏՈՂ ԿՈՄԻՏԷ

COMITÉ DE SECOURS AUX VOLONTAIRES ARMÉNIENS DU CAUCASE

Թիւրքաֆաշայստանի մէջ կըստող հայ կամաւոր զինուորներուն օգնելու նպատակով՝ Մարտէյի մէջ կազմուած է «Կովկասի հայ կամաւորներուն նպաստող կոմիտէ» մը հետեւեալ անձերէն.

Առեւտրային՝

Միլիտի փորձուղաւան.

Առեւտրային՝

Դարեգին Յովնանեան.

Գանձապահ՝

Դարեգին Շահամեան.

Խորհրդակցներ՝

Յովհաննէս Սահաթեան,

Յովհաննէս Պալմեան,

Յովհաննէս Կիւլէսէրեան,

Արշակ Թորոսեան.

Թղթակցութիւններ պէտք է զրկել Արմէնիայի խմբագրութեան, ինչպէս նաեւ բոլոր նուէրներ Արմէնիայի միջոցով կամ ուղղակի դան. ձապահի հասցէին (K. Chablamian, Rue Longue des Capucins, N° 16. Marseille):

Կոմիտէի նպատակը պիտի ըլլայ Մարտէյի և Արտասահմանի բոլոր հայ զապալթներու մէջ նպաստներ հաւաքել և զրկել Թիւրքիոյ նըպատակով կազմուած Ազգային Բիւրոյին:

Երբ կովկասի մէջ խմբուած հայ կամաւորներ կերթան իրենց անձ բոլորանուէր զոհել Թիւրքաֆաշայստանի ազատութեան Ս. Գործին, արտասահման գաղութային հայեր պիտի կրնան այնչափ անսիրտ ու անտարբեր մնալ որ գէթ իրենց գանձէն մաս մը չնուիրեն այդ գործին իրենք ալ մասնակցած լինելու համար:

Ով որ հայ է, ով որ մարդ է և կը զգայ, Թո՛ղ փութայ իր նպատու հասցունել:

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նամակ Ալեքի.6 (Սիւրի Պէլ Ապպիս). — Հեռուէն ու մօտէն, մեր ներկայ կեանքին. — Ռուսերէրք պատերազմը եւ Հայերը. — Հայ դիւցազնաւորի մը քաջագործութիւնը. — Ռուս զօրաբանակի Թիւրքաֆաշայստանի մէջ. — Եղիական. — Տարտանքի ուղեւորութիւնը. — Չիւրի ու մարտիկութիւնը. — Արեւելք արշաւող Ֆրանսական զօրաբանակը. — Թիւրքական լուրեր. — Գերմանական 6 մեծ նաւեր ալանտոսը ընկղմուած. — Չիւրք տերութիւնները. — Մանափոք և Եգիպտոսի սուլթանին վրայ. — Համբարդակի սրտերազմը. — Մանուգումներ. — Բանաստեղծական (Չարի տունը աւրի):

ՆԱՄԱԿ ԱԼԵՔԻՆԻ

Սիւրի-Պէլ-Ապպիս, 7 ապրիլ 1915

Մենք Հայերս, գեղարդաբար Օսմանեան հպատակ և իբրեւ հայ հաւածուած ու ստիպուած լինելով գաղթել մեր մայր Հայաստանէն, 6 տարիէ ի վեր եկած ապաստանած ենք Ալեքիի Պէլ-Ապպիս քաղաքը: Այս երկար ժամանակի ընթացքում Ֆրանսական մեծ ազգի հայասէր կառավարութիւնը մեզ հնարաւորութիւն տուեր է այստեղ աշխատելու և յառաջանալու առևտրական ապագային մէջ, որուն համար յանձնու երախտագարտ ենք և մենք ալ Ֆրանսան մեր հայրենիքի նման սիրած, և ընտրած ենք ապրիլ այս ազատ հողին վրայ քանի որ Թիւրքը բարբարոսաբար կը հալածէ մեզ գարեթէ ի վեր իբրեւ ալլաքեղ և ալլաքըն ժողովուրդ մը և մենք ալ չենք ուզեր ծառայել մեր գարաւոր Թըշնամիի բանակին մէջ:

Կը ցաւենք սակայն զրկուել հետեւեալ սողերը: Ամիս ու կէս եղած է որ մեր առևտրական թղթակցութիւնները չենք ստանար բնաւ: Երբ զիմեցինք տեղիս փոստի տեսչին, մեզ պատասխանեց վերջնականապէս թէ «Չոր հասցէին եկած թղթակցութիւնները վար պիտի դրուին»: Արդէն մեր հասցէին ուղղուած գրութիւններն են մեծաւ մասամբ փաղդիւն և առևտրական նամակներ:

այնպէս որ իրողած ենք մեր առևտրական յարաբերութիւններէն, ինչ որ մեծապէս կը քնստէ մեզ: Քանիցս զիմեցինք ըրինք հարկ եղած տեղեր, մերժեցին մեզ տալ: Բայց որովհետեւ Դաշնակից մեծ տէրութիւնները մեր Հայ ազգին հովանաւորող ճանչցուած են, մենք յոյս ունինք որ Ֆրանսայի հայասէր կառավարութիւնը մեզ օսմանեան հպատակներ նկատելով այս ծայրայեղ միջոցին չպիտի դիմէ եթէ պաշտօնապէս իրեն բացատրուի որ մենք թէև օսմանեան հպատակ, բայց ազգով Հայ ենք և Հայ լինելունս համար է որ թիւրք կառավարութեան հալածուելու ու ելեր ապաստանելու և հաստատուելու ենք Ֆրանսա, մեզ բարեկամ ու պաշտպան մեծ ազգի մը երկրին վրայ:

Եւ որովհետեւ մենք այստեղ Ալեքիի մէջ գտնուած ՀայերսՀայութիւնը ներկայացնող պաշտօնական մարմին մը չունինք, Արմէնիայի մէջ հրատարակութեան տալով այս տողեր՝ կը խնդրենք Ֆրանսայի մէջ գտնուող Հայ ազգային պաշտօնական մարմիններէն և մասնաւորապէս մայրաքաղաքի Հայոց եկեղեցիի հոգաբարձութենէն և հոգեւոր հովուութենէն որ չնորհ ընեն հարկ եղած դիմումներն ընել կեդրոնական կառավարութեան մօտ, Ալեքիի Հայութիւնը այս տաղանապալի կացութենէն փրկելու համար: Ասով մեծ ծառայութիւն մը մատուցած պիտի լինին Ալեքիւրեանի Հայութեան և մեզ երախտագարտ պիտի թողուն:

Ս. ԱԳԱՍՏԵԱՆ եղբարք

ՀԵՌՈՒՆԻՆ ՈՒ ՄՕՏԷՆ

Մեր ներկայ կեանքին

«Հարցում. — Հայերը երբ ստիք բարձրանան»
«Պատասխան. — Երբ որ մեծամեծ ազգերի մէջ սկսուի կենաց և մահու պատերազմը»
«Հ. — Իսկ մինչև այն ժամանակ ի՞նչ պիտի տան Հայերը»
«Պ. — Այս վարդապետաբանը իմաստասիրելով, նորա բովանդակութիւնը սրբութեամբ կատարեն և ոյժ տան...»

Երբ «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» առաջին հրատարակութիւնը «Վարդապետաբան» Հայաստանի Ազատութեան» երևան եկաւ 1889ին, շատեր սկսեցին ծիծաղիլ թէ ինչպէս կարելի է որ մեծամեծ ազգերու մէջ կենաց և մահու պատերազմ սկսուի. թէ Հայերուս մինչև այդ օրուան պատերազմ ժամանակ մահութիւն պիտի լինի և թէ պէտք է որպէս և շտապ գործունէութեան սկսինք առանց երկար սպասելու պատրաստութեան և նպատաւոր հանգամանքներու: Սակեղծ որտեղ կը ներկայացնէին ատոնք, որոնք սակայն ազգերու քաղաքական յարաբերութեանց և պաշտօնութեան վրայ տեղեկութիւն չունէին և չէին կրնար տեսնուիլ փորձառու գործիչներու հետաւեալ նպատակը:

Սակայն, այսօր, վարդապետաբանի հրատարակութիւնէն 25 տարիներ յետոյ, «մեծամեծ ազգերի մէջ կենաց և մահու պատերազմը» իրականութիւն է, և նորիցէս իրականութիւն է «Հայերուս ոտքի բարձրանալը», միայն թէ... առանց բաւականաչափ պատրաստութեան:

Միթէ՞ ուշանալունս համար պէտք է մեղադրանքներ ուղղենք իրարու և պատասխանատուութիւն ճշդելու համար վիճաբանութեան սկսինք: Ո՛չ, ատիկա աննիւթիլ ոճիւր պիտի լինէր, և Հայութեան ներկայ ճգնաժամին մէջ՝ կայնական արարք մը: Ինչ որ իւրաքանչիւր Հայի գերազանց պարտականութիւնն է այս կէնաց և մահու լինել և չլինելու վայրկեանին, համալուրովին է իրարու քով, մոռնալ անցեալ անյատուկներն ու գաղափարական բաժանումներն, և ձեռք ձեռքի տուած՝ փութալ աջակցիլ կովկասեան կռուող կամաւորներուն, որոնք Ռուսիայի յաղթական բանակներուն հետ միացած կը քաշեն յառաջ, ազատելու համար մեր ամենուս սիրելի Հայրենիքը:

Այս է այս օրուան նշանաբանը: Եւ այս նշանաբանով ողևորուած՝ պատրաստ լինինք ողջունելու Ազգային վերածնութեան — Հայաստանի ազատութեան Արեւ...:

Ինչպէս որ կ'ակնկալուէր, և մանաւանդ ինչպէս որ գերագոյն պար-

տականութիւնը կը պահանջէր աղ-
գային այս ճգնաժամին մէջ, Հայի
ստատաձեռն նուիրատութեան ա-
պացոյցն երևան եկաւ մի աննա-
խընթաց զոհաբերութիւնով. հան-
գանակութիւններ ու նուիրաբերու-
թիւններ անծայր չլիթայի մը նման
սկսուեցան աշխարհի մէջ ծայրէն
միւսն ուր Հայ մը կար. ամենէն չը-
քաւորն անգամ իւր լուսան ձգեց
ազատագրութեան գանձանակին մէջ.
Հայ կիները և Հայ օրիորդներ իրենց
ոսկիներն ու զարդարանքները զս-
հաբերեցին որպէսզի Հայաստանի
մէջ կուտի գծին վրայ գտնուող Հայ
կամաւորը շնորհի, որպէսզի Հայ
զինուորը վստահ լինի որ բովանդակ
Հայութիւնը, արք և կանայք, ծերք
և մանկան, սիրով և սրտով իրեն
հետ են:

Եւ անգամ մ'ալ կուտակցական
բարի նախանձն երևան եկաւ մեր
մէջ իւր զօրաւոր թափով. իւ-
րաքանչիւր կուտակցութիւն իրեն
փառք համարեց մեծագոյն գումարը
գոյացունելուն մէջ, Միկնայն քաղա-
քին և միկնայն շէն ու աւանին մէջ մի-
կնայն օրը զոյգ ժողովներ և հանգա-
նակութիւններ եղան, միւս միւսէն յա-
ջողագոյն Ոսկիներն ու տալլերներ
ըը շտեմնուած թիւ մը կազմեցին.
Թէեւ սե ստուեր մը ձգուեցաւ այս
մրցման մէջ, թէեւ ատելութեան և
հակառակութեան որոնները ծայր
տուն իրենց ցածկեկ յորունին վը-
րայ, սակայն ամենք մուցուեցան մո-
տալուտ եղբայրակցութեան սիրոյ
նշտյին մէջ. իրար հակասող և քիչ
մ'ալ անխմտ ու անարամարան
թուացիկներ ու յայտարարութիւն-
ներ տպագրուեցան, բայց ինչպէս
միշտ, այս անգամ ալ անոնք պիտի
թաղուին մոռացութեան ցեխալից
լիճին մէջ: Եւ նորազատ սերունդն
Հայութեան, խորխոր, ինքնավստահ,

հայրենանուէր, պիտի փութայ վերա-
շինելու քանդուած օճախները, վե-
րականգնելու փլատակուած բնակա-
րանները և շէնցընելու ամայացած
պարտները:

Հոն ուղղուած են ամենուս ուշի ու
ուրուշն. հոն, վայրենաբարոյ արշա-
ւանքներու դարաւոր թատերաբեմին
յառած են մեր աչքերը. հոն, այդ
դարաւոր արշաւանքներէն Պապա-
աւերակներու բեկորները պետք է
մաքրուին և անոնց տեղ բարձրանան
նորահանճար Հայ հարտարարներու
թեան յաղթապան մշտարականները.
Վախուած հոգերն Եղիսեան դաշ-
տերու պէտք է վերածուին մշտա-
դաւար ուղիներով և բազմապատու
մրցենքներով. եղբայրականութիւնն
ու շողեշարժ մեքենաները պէտք է
ծանօթացուին հին մեթոտներուն
տեղ. մանկավարժական կրթարան-
ներ և համալսարաններ պէտք հաւ-
տատուն Տէր Թորգիկեան և Թու-
մաս Խաչիկայեան դպրոցներուն տեղ.
անհաշուելի դարերէ ի վեր գետնին
տակ թաղուած գանձարանները
պէտք է բացուին պեղութիւններով և
հնախուզութիւններով՝ հարստացնե-
րու համար Հայ և ընդհանուր ազգե-
րու պատմութիւնը. և հոն, վերջապէս,
պէտք է անդրադառնան մեր հա-
ւատքն ու ջանքեր, կեանքը քաղցրա-
ցունելու որ դառն էր մինչ հիմա,
երկանկութիւն բուրեցունելու ուր
գծազգութիւն միայն կը տիրապե-
տէր և Հայութիւնն յաւերժացնելու
ուր մահ միայն կապառնար մեղի:

Եւ այդ ատեն Սրբաբնի սուգը պի-
տի վերնայ, Սրբաբնին արծաթ պի-
տի փրփրի և Տիգրիս պիտի հոսի
մարգարտանման մկրտելու մայկիկը
նորածին...:

27 փետր. 1915
Ուէսդ Զօպօքն Ն Ճ.

ՏԱՃԱՏ

բացած աչքերով ու տարածուն թեքով,
ինչպէս ծերունի արծիւը լեզի ժայռի չոր
կատարին:

Կըսեն, դու չե՞ս հաւատար, կըսեն, այն
երանելի օրերուն, երբ արևն էր թաղա-
ւորը աշխարհին ու բնութիւնը անխա-
ղախ. երբ երգն էր սնունդը երկոտանի
արարածներուն ու երկինքը՝ վերմակը վը-
սեմ ստեղծագործութեան. երբ կարկաշտ
ջուրին, պարերը ու շուշանը զարդն էին
սիրող սրտերուն, կըսեն, այդ երանելի
օրերուն, կապրէին երկու սրտեր, զոյգ
սիրող սրտեր, և անոնք ապրեցին սիրա-
լիւ, այլ կարճատե:

Ո՞վ ցաւ չունի, ո՞վ հոգ չունի, կամ ո՞վ
աղաւթ Պապ մեր նախահայրերու պատու-
հասէն:

Կը հաւատա՞ս, որ աստածները միշտ
բարի, միշտ գթոտ են, մանաւանդ երբ կը
տեսնեն երկանկութիւնը իրենց արարած-
ներուն, հրճանքը մահկանացուներուն,
գինովութիւնը մարդ երկոտանիին: Կըսեն
— ես չեմ տեսած — կըսեն թէ աստ-
ւածներն ալ երկոտանի են, միայն թեք
ունին ու թռչելու կարողութիւն, միայն
աչքեր ունին հեռատես ու մութը թափան-
ցող, հեռուններ կը տեսնեն ու գաղտնիքներ
գիտեն:

Գեղեցիկին և հսկային սէրը գաղտնիք
չապաց աստածներուն:

ՌՈՒՍԵԻԹԻԻՐԲ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Պարսկաստանի մէջ գործող հայ-
կական բանակի վաշտապետներէն
երեքը Ռուսիաի Յարին կողմէ շքա-
նշան ստանալու արժանացած են:

Ժենէրալ Չ. Ներկայացուցած է
Հայ պետերը, Սմբատ Բորոյեան,
Աւետիս Բղեան, Արտաշէս Սուլեան,
շքանշանները բաշխող մեծ իշխան
Գէորգի Միխայլովիչին ըսելով. «Ա-
ստնք հայկական բանակի վաշտա-
պետներն են, որոնք իրենց վրայ
դրուած պարտականութիւնը կա-
տարած են քաջաբար»:

Մեծ իշխանը յայտնած է որ ինք
զրկուած է կայսրին կողմէ, շնորհա-
կալութիւն յայտնելու անոնց քաջա-
դրութիւններին համար և կը ցան-
կայ որ հայրենիքի համար աւելի
քաջաբար կուտին:

Խմբապետներէ մին պատասխա-
նած է «Մենք պատրաստ ենք մեր
հայրենիքի թշնամիին դէմ աւելի
աներկիւզ կռուելու, չը խնայելով
մեր արիւնը»:

Հայ երեք վաշտապետները ստա-
ցած են Ս. Գէորգի խաչանշան, չոր-
րորդ աստիճանի. իսկ երկու ուրիշ
Հայ կամաւորներ, Արմենակ Քէշի-
շեան (տաճկահայ) և Բակուր Թար-
վերդեան (պարսկահայ) ստացած են
քաջութեան շքանշան:

— «Հորիզոն» կը գրէ թէ Պետրո-
գրադի մէջ պիտի սկսի հրատարակ-
ելու ուստերէն լեզուով «Մարգարիտ»
անուն միօրեայ հանդէս մը, նուիր-
ւած Հայաստանին: Այդ պատկերա-
շարը թերթը պիտի հրատարակուի
500.000 օրինակ որի արդիւնքը
պիտի յատկացուի Հայ փախստա-
կաններին Թիւրքիոյ կցուած պիտի
լինին Վեհափառ Գէորգ Ե. կաթո-
ղիկոսին պատկերը և Հայաստանի
քարտէսը:

Բարձրացած եւ Գաւաթէն-կատարը
Վարդգին՝ անշուր, անբոյս, աւագուտ ու
փխրուն:

Տեսած եւ ծագումը արեւին այդ կատա-
րէն ու լսած եւ ողջոյնը ոսկեգոյն Ար-
շալոյսին:

Եղբօ՞ ես լճափին վերջալոյսին ու տե-
սած ես վարսաթափումը արեւին լճակի
գիրդ կուրծքին: Ու տեսա՞ր մահը ահաւոր
այն հսկային, որը կը մարի ու կը մարմիր,
կը շարժի ու կը շարժալի, կը կծկի ու կը
բացւի, կի՞նքն ու կը բարձրանայ, շիւղ մը
կը փնտռէ, ու ապա, վախ... ապա
խորքը կը սուզի լճակին...:

Ու կը լսես, ա՛յ դու ականջ, կը լսես
գոչիւնը հսկային ի տես այդ մահուան, ու
կը տեսնես, ա՛յ դու աչք, ինչպէ՞ս տակաւ
կը սեւաւորի, կը սգաւորի հսկան ալեհեր,
ու մութը կը վազէ իր խորացած աչքե-
րէն:

Ո՞վ է մինչև այսօր ուրիշի ցաւին ցա-
ւակից եղած, որ դու ալ գէթ լսելու, գէթ
լսելու սիրտ ունենաս:

Աւանդութիւն մը հետեւեալը կը պատմէ:
Այն երկանիկ ու օրհնուած օրերուն,
երբ արևը միշտ կապրէր ու մահ չունէր,
ու երկինքը չէր արտասուեր, ու լուսնակը
սուգ չէր ընել, այդ օրերուն կապրէին

— Թիֆլիսի «Հայոց գիւղատնտե-
սական ընկերութեան» կից կաղ-
մուած է «Պատերազմէն վնասուած
հայ գիւղացիների քայքայուած տնտե-
սութիւնը վերականգնող կոմիտէ» մը,
որի կողմէն իբր հրահանգիչ Ալաշ-
կերտի շրջանը մեկնած է Տիար Ս.
Տիրատուրեան, շրջանաւարտ Նանտիի
(Յրանա) գիւղատնտեսական վար-
ժարանին: Այդ հրահանգիչը պաշ-
տօն ունի, Ալաշկերտի շրջանակին
մէջ հաւաքել վիճակագրութիւն-
ներ պատերազմէն վնասուած հայ
գիւղացիներին վերաբերեալ և տե-
ղեկագրել անոնց անհրաժեշտ բոլոր
պէտքերը և գործի ձեռնարկել աւե-
լի Ալաշկերտի այն շրջաններին մէջ
որոնք բազմապատկաւ աւելի հեռի
կը գտնուին պատերազմի ճակատէն և
հետեւապէս աւելի ապահով են:

— Պոսթօնի «Հայրենիք»-ի մարտ
20ի թուին մէջ կը տեսնուի որ մին-
չև այդ թուականը մինակ Հ. Յ.
Դաշնակցութիւնը Սմբերկայի մէջ
հաւաքած է 86.627 տղար 17 սէնթ
(գրէթէ 432.635 ֆր.) որմէ մինչև
ցարդ Թիֆլիսի «Ազգային Բիւրօ»-ին
զրկուած է 40.000 տղար, աւելի
քան 200.000 ֆրանկ:

ՀԱՅ ԴԻԻՅԱԶՆՈՒՄԻՆԻ ՄԸ ՔԱՅԱՌՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թիֆլիսէն կը հեռագրեն ապրիլ
10ին. «Մշակ թերթը կը նկարա-
դրէ խորոված գիւղացի Եղիտարէթ-
անուն հայ կնոջ մը գիւցաղմագոր-
ծութիւնը: Սալմաստի մէջ կոտորած
մը կար: Սպանեցին բոլոր բնակիչ-
ները սոսկալի չարչարանքներէ յե-
տոյ, զանոնք մորթաղբերակով, աղիք-
ները գուրս թափելով, և այլն...:

Եղիտարէթ, դրացնի մը տղային
և իր անդրանիկ քրոջ հետ կսկսի
կրակել Գիւրտերին, թիւրք անկա-

երկու սիրող սրտեր: Անոնք իրար կը սի-
րէին սուրբ սիրով, ինչպէս այս երկու
աղանձները, ու խօսք էին աւած միշտ
հաւատարիմ մնալ իրարու:

Անոնք ոչ մէկ հոգ ունէին: Այժմեմը
կաթ ունէր ու կաքաւը համեղ միս. ցո-
րենը կը բուսէր առանց հերկի ու մեղուն
մեղր կը պատրաստէր քարի տակին: Ան-
կողին ունէին կանանչ, դալար ու ոսկե-
ղօծ անասուն, և վերմակ՝ փայլուն եր-
կինքը:

Անոնք բնաւ հոգ չունէին: Սիրով կապ-
րէին ու սէրն էր իրենց սնունդը: Այն
ալ փոր կը կշտացնէ, երբ մանաւանդ երի-
տասարդ ու սիրուն են սիրող սրտերը:

Անկիւր կըսես — հուր հրեղէն, աղան
կըսես — լաճիլ լիւան. հուր-լաճիլ, հրե-
ղէն-լիւան:

Անկիւր երեսը լուսնակ, տղան ինքը մէկ
արեգակ: Անկիւր մաղկըր ճող ճող, տղի
երեսը անմաղ: Անկիւր աչքերը խոշոր սի-
րուն, տղի աչքերը կայծկոտուն:

Հասակը կուգե՞ս — Անկիւր նման այս
չուշանին, աղան նման այս չինարին: Եր-
կուքը սպիտակ ձիւն, երկուքը սիրուն,
երկուքն ալ իրարու արժանի:

Անկիւր ձայն մ'ունէր զի ու գուլալ.
աղան փող կը փչէր ինչպէս Գարբիէլ: Ան-
լիւր այստեղ, տղան այնտեղ, երբ կըսէին,
սէր կընէին ու սիրով-երգով կապրէին:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

«ՉԱՐԻ ՏՈՒՆԸ ԱՐԻ...»

Ի՛. Ա. Վանդալին

Տեսած եւ հալքը ձիւնին փաթիլ փա-
թիլ, վաղըր ջուրին կաթիլ կաթիլ, մահը
ծաղիկին թերթիկ թերթիկ, ու տեսա՞ր խոր-
տակումը սառույցին լերան կատարին, բաց
ւածքը խորունկ. ու լսեցի՞ր կանչը առ-
ւակին, զորդիւնը անկումին:

Կըսեն... կըսեն հոն՝ լերան կատարին,
ուր ձիւնը բոյն մ'ունի կծկելու ու ջուրը՝
վայր մը պահուելու, կըսեն, այդ լերան
կատարին, հին հին ու անյիշատակ օրե-
րէ ի վեր գեղեցկուհի մը իր օթեանն էր
չինած՝ բարձր ու վեհմ. հեռուն տեսնող
ու հորիզոններ ընդգրկող, արևուն ծագը
ողջունող ու անոր մահը ողբացող:

Կըսեն... կըսեն այդ բարձր ու վեհմ
օթեանին ստորոտը, ուր կանանչը կեր-
կարի ու լճակը կը ծախայ, ուր ոչխարը
կարածի ու հովիւը կը փողբոգէ, ուր
քրտնաթոր եղը կը յառաջանայ ու մահ-
կալը հողը կը պատէ և ուր գեփուը կը
պարէ և հարաները իրենց վարսերը կը
հիսեն, ուր ալեակն իր երգն ունի ու իր
խռովքը կըսեն հոն հսկայ մ'է կանգնած՝ հին
հին ու անյիշատակ օրերէ ի վեր, հսկայ
մը կանուխ ծերացած, ալեհեր գլխով, խո-

նուն զօրքերին վրայ, ապաստանելով քարավայրի մը ետեւը:

Մինակ ինք սպաննեց 8 հոգի: Թիւրքերը կարծելով որ զիւզին մէջ շատ սլփեր կային, յետ քաջութեան:

Երբ թիւրք օգնական զօրքերը հասան, իմացուցին փաշային Եղիսաբէթի ներկայութիւնը:

Փաշան զինք բերել տուաւ և հիւանդով անոր քաջութեան վրայ, առաջարկեց իր բանակին մէջ մտնել տանապետի աստիճանով:

Եղիսաբէթ մերժեց:

Փաշան հրամայեց զայն մտցնել հարէմին մէջ:

Երկու օր յետոյ Ռուսերն եկան ազատեցին:»

ՌՈՒՍ ԶՕՐԱԲԱՆԱԿԸ ԹԻՒՐԿԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Պետրոգրադ, 7 ապրիլ
Ապրիլ 3ին և 4ին մենք յետ մը զեցինք թիւրքերի բոլոր յարձակումները մեր աջ թևին և ծովային ճակատին վրայ: Օլթիի գծին վրայ, մեր զօրքեր տեղահան ըրին թիւրքերը իրենց դրաւած լաւ գիրքէ մը: Գերիներ բռնեցինք Օլթիի երկրամասին մէջ:

Ուրիշ ռազմական տեղերի վրայ հրացանաձուլութիւնների աննշան փոխանակութիւններ միայն եղած են:

Պետրոգրադ, 9 ապրիլ
Ապրիլ 6ին մեր զօրքերը յաղթանակը տարած են ծովային ճակատին վրայ և Օլթիի ու Արդուինի միջև տարածուած երկրամասին վրայ մղուած կռիւներին մէջ: Թիւրքերը յետ մղուած են: Ռազմական կատի ուրիշ մասերին վրայ ոչ մի փոփոխութիւն չնշանակուի:

— Պետրոգրադէն նոյն թուական:

Իհ, ո՛ւր են այն օրհնեալ օրերը, երբ կեանքը անհոգ ու անցաւ էր, և ամեն ինչ սէր ու երգ:

Մենք չենք ապրիր: Մեր հացը արիւնն է ու մեր սէրը՝ ամօթ:

Ու եկաւ օր մը սևաւոր, ու անոնց սէրն ալ եղաւ ամօթ:

Որտեղէն ո՛րտեղ, ջարդ ծնաւ: Կըսեն ծովէն ծնաւ, ու ծովը չարացաւ: Չարի տունը արի: Չարը ծնաւ — աշխարհը փոխաւ, երգը մարեց ու սէրը ամօթ դարձաւ:

Չարի տունը քանդուի:

Անդունքները կը շարունակէ: Դամանակով այս ամբողջ լեռները ծածկուած էին խիտ խիտ անտառներով: Բարտի, համարի, գլխի, կասկեմի, շոճի, շաքանակի ծառերը իրար կը համբուրէին, ու սօսիներու լեզուները կը հնչէին ծնունդը առաւօտին ու մահը խաւարին:

Շարք ամեն ինչ էր, ու անտառը՝ սրբաւայր: Թէ չորս ոտք, Թէ երկու ոտք ու ձեցող կենդանիները, Թէ անտառը ու անթէները, նոյն իսկ յանցաւոր օձը, իրենց սնունդը ծառերէն կատանային ու անտառին մէջ կատարեցողութիւն:

(Շարունակելի)
(Մամիլու) Ս. ՄԵՆԱԿ

նով կը հաղորդեն կովկասեան զօրքանակի սպայակոյտէն ստացուած հետեւեալ հեռագիրը:

«Ծովեզրեայ երկրամասին մէջ ապրիլ 9ի ամբողջ օրը տեւեց հրացանաձուլութիւնը:

Արդուինի ուղղութեամբ և Օլթիի հիւսիսակողմը մեր յարձակողականը կը շարունակուի:

Այաշկերտի հովտին մէջ Գըլըճ-կէտիկի կրճին վրայ յարձակելու համար թիւրքերի ըրած փորձը յետ մղուեցաւ:

Միւս ռազմական տեղերին վրայ ոչ մի փոփոխութիւն չէ նշանակուած:»

ՏԵՂԱԿԱՆ

Ինչպէս ծանուցուած էր Արմէնիսի նախորդ թուին մէջ, անցած շաբաթ օր տեղիս Հայ դաշու ի Ընդհանուր ժողովը գումարուեցաւ մատուին մէջ: Երկրայ էին 22 հոգի: Աստիճապետ Տ. Մ. Թէքէեան ճանրորգութեան պատճառով բացակայ գտնուելով, նոյն նստի ատենապետութիւնն ըրաւ Տ. Յ. Սահաթեան:

Կարգացուեցաւ Պօլոս Նուպար փաշայի շրջաբերական կողմ որ կը յայտնէր թէ իր նախագահութեան ներքին նոր յանձնախումբ մը կազմուած է Եզիպտոսի մէջ՝ «Ազգային Շահերու պաշտպանութեան» գործին համար և հրաւէր կը կարգար հանգանակութեան: Պատասխանելու համար արդ կոչին՝ Հանգանակիչ յանձնախումբ մը բնորոշեցաւ 5 անձերէ բաղկացած որ Մարտիլի և շրջակայներին մէջ հանգանակութիւն կատարելով, արդիւնքը պիտի զրկէ Եզիպտոս վանք: Պօլոս փաշային, Յանձնաժողովի անդամներն են Տիարներ Յ. Սահաթեան, Գր. Հայրուստեան, Արման Թիւրապետն, Ս. Կիւմշեան և Ա. Կիւլպէկեան:

ՏԱՐԱՆԵՒԻ ՌԱԲԱԿՈՑՈՒՄԸ

Տարտանելի ռաբակոճութեան մասին շատ լուրեր չկան վերջերս: Բայց կերկի որ մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին վճռական հարուած մը տալու համար և յաջողութիւնն անտարակուսելի է, ու թէ չուտ: Այս անգամ Կ.պօլսի վրայ յարձակումը պիտի կատարուի թէ՛ ծովէն և թէ՛ ցամաքէն միանգամայն: Ասոր համար պէտք եղած պատրաստութիւններով զբաղած, գաշնակիցներն առայժմ մեծ գործողութիւնների չեն ձեռնարկած նեղուցներին դէմ:

Լոնտոնի «Տէյլի Թէլէկրաֆ»-ի Միգիլէնի մէջ ունեցած թղթակիցը հաղորդած է որ Թէնէտոսէն հոն եկած իտալացիէ մը իմացեր է թէ գաշնակից նաւատորմերը ապրիլ 4ի ամբողջ օրը սաստիկ ռաբակոճեր են Տարտանելի նեղուցը: Երբ իր թանձր

ամպեր բարձրացած են որոնք ցամաքի ամբողջներէն կեղծէին անշուշտ: Օդերը գէշ երթալուն համար նորէն ռաբակոճութիւն չէ եղած: Ապրիլ 7ին բոլորովին հանդարտութիւն կը տիրէր:

ԶՄԻՈՆԻ ՌԱԲԱԿՈՑՈՒՄԸ

Աթէնքէն կը հաղորդեն ապրիլ 8ին: Երէկ վաղըտէն մեկնած յուշական զբօսանաւի մը հրամանատարը այս առաւօտ փրկէ հասաւ և յաւտարակեց թէ ջրային օդանաւ մը, որին կողեկեցէր անգլիական հակադորբիւնաւ մը, շաբաթ կէսօրէն յետոյ սաւառնեցաւ Զմիռնի ամրոցներին վրայ և բաղմաթիւ ուսմբեր նետեց: Ըսաւ նաև թէ երէկ կէսօրէն յետոյ երբ Զմիռնէն 5 կամ 7 մղոն հեռուն կը գտնուէր, անգլիական զրահաւոր մը և հակադորբիւնաւ մը տեսաւ որոնք արագօրէն դէպի Զմիռն կերթալին: Քիչ յետոյ ուժգին թնդանթաձուլութեան մը ձայնը լսուեցաւ: Թնդանթաձուլութիւն չափ հարուածներ հաշուեցինք:

Նաւապետը կենթադրէր որ ռմբակոճութիւնը Գառգոսի և Տիօ-Ատէլֆիաի ամրոցներին վրայ եղած պիտի լինէր:

— Լոնտոնէն ապրիլ 8ին տրուած հեռագրի մը նայելով, պատճառներ կան հաւատարմութէ Զմիռնը դաշնակից նաւատորմին անձնատուր լինելու համար չպիտի սպասէ ռմբակոճելու: Զմիռնի վալին տրամադիր է անձնատուր լինելու և էնվէր փաշայի գործակալների կրկին և կրկին ուղղած սպանալիքներին ենթարկուելով է միայն որ կը դիմադրէ տակաւին:

ԱՐԵՎԵԼՔ ԱՐՇԱԿՈՂ ՅՐԱՆՍՍԱԿԱՆ ԶՕՐԱԲԱՆԱԿԸ

Փարիզէն կը հաղորդեն ապրիլ 8ին: «Արեւելքի արշաւագոյնը» որ զօրավար տ'Ամատի հրամանատարութեան տակ զբւարած է իր կողմակիցութիւնը լրացնելու համար Պիզերո (Թիւրիս) կեդրոնացած է, իր զէպի Արեւելք ճանրորգութիւնը կատարեց լուսադոյն պայմաններին մէջ: Մարտ 16էն ի վեր պատրաստ էր իր աշակցութիւնը տանելու գաշնակիցների նաւատորմերին և անգլիական արշաւագոյնին: Բայց կարեւոր էր որ զօրքերը մինչև այդ ատեն սպասելով փոխադրանքներին մէջ իրենց բնակութիւնը չերկարաձգէին: Աւտի գիւղերը Եզիպտոսի մէջ հիւրընկալելու առաջարկը ընդունուեցաւ: Յրանսական զօրքերը նաւերով փոխադրուեցան Ալեքսանդրիա և տեղաբնակեցան այդ նաւահանգիստի մօտիկ գտնուող Բամբէի մէջ որ եզիպտական Տէլպին մէջ բաղնիքներ մտնելու համար ամէնէն համարաւոր տեղն է: Այդտեղ հանգիստ կառնեն այժմ, միանգամայն կատարելագործելով իրենց կազմակերպութիւնն ու կապակցութիւնը: Արդէն շուտով նաև նստելու և երթալու վիճակի մէջ են որոնք հարկ տեսնուի:

իրենց միջամտութեան: Զօրավար տ'Ամատ զօրահանդէս մը կատարեց հոն որ ներկայ գտնուողներին վրայ շատ լաւ տրպաւորութիւն մը թողուց:»

— Գաշիքէն կը հաղորդեն ապրիլ 9ին: «Զօրավար տ'Ամատ, իրեն հետ ունենալով իր սպայակոյտի անդամները և տեղափոխուողները Մօգորը որ Քրանտական զինուորական պատուիրակութեան գլուխն է Եզիպտոսում, երեքշաբթի օր Գաշիքէն հասաւ ուր երկաթուղիի կայարանին մէջ ընդունուեցաւ Քրանտական շանրապետութեան գեղապետին և տեղակալ-գեղապետ Քէննիէն որ Եզիպտոսի սուլթանին կողմէն եկած էր դիմաւորել: Զօրավարը և իր սպայակոյտը Քրանտական գեղապետութեան երթալէ յետոյ, ներկայացան սուլթանին որ ի պատիւ անոնց շքեղ ճաշկերոյթ մը տուաւ: Երեկոյին ճաշկերոյթ տրուեցաւ Քրանտական գեղապետան մէջ ուր զօրավարին շուրջ հաւաքուած էին Եզիպտոսի վարչապետը, արքայազն իշխանները, Տիւրքի Մաքսուէլ (Եզիպտոսի անգլիոյի զինուորական հրամանատարի կինը), Տէր և Տիկին Ժօրժ Փիքօ, ինչպէս նաև Քրանտական զինուորական պատուիրակութեան անդամները: Զօրավարը չորեքշաբթի առաւօտ վերադարձաւ Ալեքսանդրիա:»

ԹԻՒՐԿԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Կ.պօլսէն կը հաղորդեն ապրիլ 8ին թէ երկու հրովարտակներ հրատարակուած են պաշտօնական թերթերին մէջ: Ատոնցմէ առաջինը կը հրամայէ պատերազմական նախարարին որ թիւրքական սահմանադրութիւնները և ծովեզրները պաշտպանելու, ինչպէս նաև հանրային կարգուկանոնը պահպանելու համար, զէնք կրելու կարող բոլոր մարդերը որոնք զինուորական ծառայութեան պարտաւորուած չեն, նոյն իսկ 19էն 20 տարեկան երիտասարդները, զինուորական կանչուին: Երկրորդը հրովարտակը կը յայտարարէ որ բոլոր գաղթականները կրնան զինուորական ծառայութեան ենթարկուիլ եթէ պատերազմական նախարարը հարկ համարի: Իրենց հասնելէն երեք ամիս յետոյ պիտի կրնան կանչուիլ, բայց միայն պատերազմի տեղութեան միջոցին համար:

— Թիւրքերեւման կառավարութիւնը Կ.պօլսի մէջ կարգուկանոնը արուեստական կերպով պահպանելու հազիւ կը յաջողի գրաքննութեան և ստիկանական այնպիսի կազմակերպութեան մը շնորհով որ խտուածները կը գերազանցեն Ապրիլ համարի թաղաւորութեան ժամանակ եղածները: Ահաւաստիկ, իբրև նմոյշ՝ պաշտօնական ազգ. մը որ ժողովրդին ուղղուելով հրատարակուած է Կ.պօլսի զինուորական իշխանութեան կողմէն:

«Թէև պատերազմական կեդրոնի սպայակոյտէն ճշմարտութեան բոլորովին համաձայն տեղեկութիւններ կը հաղորդուին ամէն օր պատերազմական գործողութիւններին և թշնամի նաւատորմին Տարտանելի նեղուցին դէմ յարձակման վերաբերելու, այսու ամենայնիւ մի քանի չափաւոր մարդեր, այս նկատմամբ յայտարարուած բացարձակ արգելքին

հակառակ, սուտ լուրեր կը տարածեն դիտմամբ, հանրային կարգուկանոնը խանգարելու համար:

Այդ սուտ լուրերը հնարողներէ և տարածողներէ ոմանք ձերբակալուած են յատուկ պաշտօնեայնների միջոցով և պատերազմական ատեանին առջև հանուած են, որ զանոնք դատելէ յետոյ դատապարտած է զանազան պատիժներ իրենց յանցանքի համեմատ: Այդ պատիժներ գործադրուած են, որոնք հրատարակութեան կուտանք, ուրիշներին ալօրիշնակ լինելու համար:

Ասոր կից հրատարակուած է երկար ցանկ մը մահի, աքսորի, չլթալակալ աշխատանքի, բանտարկութեան կամ տուգանքի դատապարտուած շատ մը անձերի:

— Այեքանդրիաէն հեռագրած են ապրիլ 6ին. « Զմիռնէն և շրջակայներէն փախած Յոյներով լեցուն երկու շողաններ եկան հոս: Շատ տըխուր գոյներով կը նկարագրեն Զմիռնի կացութիւնը: Ոչխալմաների կեանքը անտանելի դարձած է: Բոլոր Յոյները, Հայերը, Հրեայները և օտարազգիները կը մեկնին երկրէն, իրենց ունեցած ամենամեծ կապիտալներն իրենց հետ տանելով: Ատոնք նաեւ երթալու ատեն կը խուզարկուին թիւրք պաշտօնեայններէ, որոնք զանազան պատրուակներով, տուրքի պահանջով կամ ոսկին երկրէն դուրս հանելու արգելքով, կը կողոպտեն այդ փախողները: զրամմ ու գոհարեղէնները: Հարուստ Յոյներն ու օտարազգիները իբրեւ պատանդ վար կը դրուին և կը զրկուին Զմիռնի նահանգին ներսերը, Մակնէզիա:

Գալով Զմիռնի պաշտպանութեան, միևնոյն անձերի տուած տեղեկութիւններէն կերի որ Զմիռնի մեծ ուժակոծութիւնէն անմիջապէս յետոյ մի քանի տասնեակ գերման ըսպաներ, երկրաշարժներ ալ իրենց հետ մէկտեղ առած, եկեր են Զմիռն, ծանրապէս վնասուած ամրոցների նորոգութեանը վերահսկելու համար: Կ.պօլսէն փոխադրուած խոշոր թընդանօթներ զետեղուել են եղեր ամրոցներին վրայ, նաւատորմի ուժերէն քանդուածներին տեղը բուռնելու համար: Զմիռնի բարձունքներին ետեւ թիւրքական մեծ զօրաբանակ մը համախմբուած է եղեր, գիւմարիւ համար դաշնակիցներին եթէ զօրք իջեցնեն ցամաքը: »

— Գահիրէի թերթերին մէջ հետեւալ պաշտօնական զեկոյցը հրատարակուած է ապրիլ 8ին. « Երէկ առաւօտ, ժամը 10ին, մեր պահուորդ զօրքեր թիւրքական հեծելազօրքի փոքրիկ շուխտ մը նշմարեցին էջգանդարտի հիւսիս-արեւելեան կողմը, մի քանի մղոն հեռուն: Մի քանի հրացանաձգութիւններ փոխանակուեցան և թշնամին յետ քաշուեցաւ: Ոչ մէկ կողմէ կորուստներ եղան: Օղակներ զննութիւններ կատարեցին բայց ուրիշ ոչ մի զօրախումբ նշմարեցին մօտակայ տեղերը: »

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ 6 ՄԵԾ ՆԱԽԵՐԱԿԱՆԱՆՍՈՐ ԸՆԿՂՄՈՒՄԸ

Գօրէնհակէն ապրիլ 6ին հեռագրած են Լոնտոնի «Տէլի Գրէյ»-ին. « Գերման նաւատորմը, որ Ռուսիայի դէմ արշաւանքէ մը կը վերադառնար, զինք արգելուած դաւա բուն իսկ իր դրած ականներին մէջ որոնք գծէն դուրս ելած էին: Վեց մեծ ռազմաներ ընկղմուեցան, նաւատորմը ականներին պատճառով չկրցաւ գիշերային վերադառնալ իր գործողութիւնների կեդրոնավայրը և պարտաւորեցաւ ապաստանիլ Կէօթլանտ և Էօլանտ կղզիներին միջև: »

(Կէօթլանտ և Էօլանտ կղզիները Պալմիրի ծովին մէջ են Շուէտի ծովափերի արեւելեան կողմը և կը պատկանին Շուէտին:)

ԶԷԶՈՒՅ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հոռնէն կը հեռագրեն ապրիլ 8ին. « Կիսապաշտօնական զեկոյց մը կը յայտարարէ որ Ալբիական ծովի մասին համաձայնութիւն մը կնքուած համար իտալիայի և Սերպիայի միջև բանակցութիւնները յաջողուելու վրայ են: Նոյն զեկոյցը կըսէ միանգամայն թէ իտալիայի դիւանագիտական գործունէութիւնը Պալքաններին մէջ ամէն կէտերի վրայ համաձայն է Երբեակ-Համաձայնութեան տէրութիւնների գործունէութեան և անոնց հետ սերտ կապակցութեան մէջ կը գտնուի: »

— Երբ զրոյցներին նայելով, Գերմանիա պատրաստութիւններ կը տեսնէ Հոլանտաի չէզոքութիւնն աւստրաիկոս ընելով հոն մտնելու: Հոլանտաի սահմանակից պէլժական հոլանդներ վրայ մեծ թուով գերման զօրքեր հաւաքուած են և խրամատներ շինած այնտեղ: »

Անգլիական թերթերը կըսեն որ եթէ Գերմանիա յանգչի Հոլանտաի վրայ յարձակիլ, Անգլիա չպիտի վաւանի Հոլանտաի անկախութիւնը պաշտպանելու համար ալ պատերազմիլ Գերմանիայի դէմ: »

— Թիւրք թերթերը շատ կը քննադատեն Պուլկարի Սօպրանիէի այս վարմունքը որ վերջերս ունեցած իր գաղտնի նստին մասնակցելու չէ հրաւիրած իսլամ երեսփոխանները, Նստէն յետոյ, Ֆէրտի նստութեանը մասնաւոր ունկնդրութեան ընդունել է Տ. Կէշօֆը, որ Ռուսիայի կուսակից պուլկարազգասէրների պետն է: »

ՄԱՀԱՓՈՐԶ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՍՈՒԼԻՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Պահիրէէն կը հեռագրեն ապրիլ 9ին.

« Մարդ մը ընկղմէր հարուած մը արձակեց սուլթանին վրայ որին չղկաւ: Սուլթանը ժամը 3ի ատեն ներ երբ Ապտինի պալատէն դուրս

կենէր այցելութիւններ տալու համար շատ մը բարձրաստիճան անձերի, տեղացի մարդ մը ընկղմէր հարուած մը պարպեց անոր վրայ որ սակայն չյաջողեցաւ իսկոյն ձերբակալուեցաւ յարձակողը: »

Սուլթանը իրեն դէմ եղած մահափորձէն յետոյ դնաց իր այցելութիւններ տալու, իբրեւ թէ ոչինչ պատահած լինէր: Պալատ վերադարձած ատենը մեծ բազմութիւն մը հաւաքուած էր որ համակրական եռանդալին ցոյց մ'ըբաւ սուլթանին համար: Սուլթանին վրայ յարձակողը եղիպտացի մ'է, 25 տարեկան, և իր ըսածին նայելով՝ վաճառական է Մանսուրաի մէջ, Բողորովին անվերջով ցոյց կուտայ ինք զինք: »

Շատ մը նշանաւոր անձնաւորութիւններ, բարձր պաշտօնատարներ պալատ դնացին իրենց շնորհաւորութիւններ մատուցանելու համար սուլթանին, անոր անվնաս մնացած լինելուն առթով: »

ՀԱՄԵՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Գերմանացիները որ Պէլժիկի և Ֆրանսայի հիւսիսային մէկ մասին մէջ յարձակողական դիրք բռնելով յառաջացած էին երբեմն, հիմա հետըհետէ յետ մղուելով ցոյց կուտան որ ոչ միայն յարձակումներ ընելու իրենց թափը թուլացած է, այլ և իրենց գրաւած ու ամրացուցած տեղերն ալ պաշտպանելու անզօր վիճակի մը մէջ կը գտնուին, թէև տար համար յանձն կուենն մարդկային աջակցին զստուութիւններ ընել: Գերման հրամանատարները պղտիկ տեղ մը գրաւելու համար չեն խնայեր ընաւ իրենց զօրքերին, անհաշիւ կստորել կուտան զանոնք և այնու ամենայնիւ ոչ միայն չեն յաջողիլ յառաջանալ, այլ և հետգհետէ յետ կը քշուին միջոցաւ Ֆրանսական բանակի ընդհանուր հրամանատար զօրավար Ժօֆուը՝ կարելի եղածին չափ խնայելով կը գործածէ աղպային ոյժերը և Ֆրանսացիներէն քիչ մարդկորսնց ունելով մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերելու հանձարը ցոյց կուտայ: Ֆրանսացիները հետգհետէ կը յառաջանան Ալգաի և Լորէնի մէջ որոնք անտարակուսելի է որ ալ բուրովին պիտի ելնեն Գերմանիայի ձեռքէն: »

Պէլժիկին իրենց հիւսիսային քաջութեամբ յաջողած ենիզէրի գետափէն վանել գերման զօրքերը, թէև ատոնք կատաղի ջանքերով կառչած կը մնային այնտեղ: »

Ռուսերն այժմ տէր դարձած են արեւելեան Պէսքիտների ամբողջ լեռնաշղթային, գրաւելով նոյն իսկ այն փոքրիկ մասը որ Աւստրիացիները ամբողջ բռնած և անոր կառչած մնացած էին: Գերմանիայի կողմէն Աւստրիայի զրկուած օգնութիւնը օգուտ մը չունեցաւ: Արդէն յուսահատութիւնն այնպէս սկսած է տիրել Աւստրիական զօրքերի մէջ որ Ռուսիայի հետ խաղաղութիւն կնքելու համար առանձին բանակցութիւններ սկսելու կուսակցները հետգհետէ կը շատնան այնտեղ: »

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐԲԵՐ

Մ. Վարժապետեան. ՅՈՒՇԻԿԻ ԶԵՅԹՈՒՆԻ պատկերադար: (Լաթակազ) 5 Ֆրանք: (Մարտէլէն դուրս ճանապարհածախարդ՝ 5 Ֆր և 60 սնդմ):

Հ. Գ. Մեքսիկեան. ԳԻՐԻԿ կամ յօդուած ԳՐԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ. Յաւելուած՝ ԳԻՐԻԿ ԿՈՐԴԱԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ, Գին 1 Ֆր.40. (ճ. 1 Ֆր. 50 ս):

Հ. Գ. Վ. Գալիսթեպեան. ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԹԻՒՆ ՀԱՅ ԼՐԱԴՐՈՒԹԵՂՆ. Հատոր Ա. Ի սկզբանէ հայ լրագրութեան (1794) մինչև 1860: (Մէկ լուստ. տիպ պատկերով): Վիեննա. 1893: 2 Ֆր. և 50 սնդմ. (2.70):

Հ. Երեմեան. ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԱՐձԱԿ քնար 1909-1913 (Ատուշան ծածկանունով զանազան թերթերի մէջ Հ. Ո. Երեմեանի բանաստեղծական սոճով գրածներէն ընտիր հաւաքածոյ մ'է 230 երեսներէ բաղկացած և գեղեցիկ թղթի վրայ տպագրուած) 4 Ֆր. (4.30):

Հ. Ա. Գոնտարճեան. ՆՈՐ ԸՆԹԵՐՅԱՆ ՐԱՆ նախնական և երկրորդական գործաց համար. ԱՅԴԵՍՏԱՆ. Մասն Ա. Վենետիկ 1913: (Ընտիր հատուածներ պարունակող պատկերադարգ զիրք մ'ը ընթերցանութեան համար) Գին 1.20 (1.40):

Նոյն Մաս Բ. (ԱՅԴԵՍՏԱՆ «Նոր Ընթերցարան»ի այս Բ. մասը 320 երեսներէ բաղկացած ստուար հատոր մ'է որ կը պարունակէ զանազան գրագէտների զբի արդիւնքներէն ընտիր հատուածներ ընթերցանութեան համար, ստանաւոր կամ ար. ձախ, և զօրգարուած է բազմաթիւ գեղատիպ պատկերներով, ոմանք գունաւոր, շատերն ալ կը ներկայացունեն հայկական զէմքեր և հետաքրքրաշարժ տեսարաններ: Ոչ միայն գաղտնաւորութիւններ համար ընտիր ընթերցարան մ'է, այլ և գրական ճաշակ ունեցող ամէնանձ ընթերցման յանձնարարելի): Գին 2.35 (ճ. 2.70):

Գեորգ-Մեքսոպ. ՔՐԻՍՏՈՆԻՈՒԹԵՂՆ ՄՈՒՏՔԻՆ Ի ՀԱՅՈ ՊԵՐԳՈՐ Լուսաւորէն տառք: (Բնական ուսումնասիրութիւն): Գին 1 Ֆր. 25 (1.35):

Գեորգ-Մեքսոպ. ՈՒՐԱ ԱՐՏՈՒԿԱՄ Հայաստանի նախարարիները և իրենց քաղաքակրթութիւնը (Բնական ուսումնասիրութիւն): 2.50 Ֆր. (2.75):

Մ. Վարժապետեան. ԾԵՐԻՄԿՈՒԿ ՄԵՈՒԵԼԸ. Աւանդալէպ հայրաբանայ Տօնիկէն պատմուած: Տպգ. Մարդուան. կազմուած) 2 Ֆր. (2 Ֆր. 25):

Բալուշաւան. Կիպրոս կղզի (Ա. Աշխարհագրական և պատմական տեսութիւն): Հայ գաղթականութիւն: 1 Ֆր. 25 (1.35):

ՏԵՐԵՆ-ԽՐԱԳԻՐ

ՓՈՒԹՈՒԹԱՆՆԵՐ ՄԱՐՏԵԼԻ

Հայերի Տպարար Մ. Փարթապետեան
Le Gérant: François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi